

KUTSESTANDARD

Kalakasvataja, tase 4

Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse tööd ning töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid. Kutsestandardeid kasutatakse õppekavade koostamiseks ja kutse andmiseks.

Kutsenimetuse	Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) tase
Kalakasvataja, tase 4	4

A-osa KUTSEKIRJELDUS

A.1 Töö kirjeldus
Kalakasvataja, tase 4 on oskustöötaja, kelle töö eesmärgiks on vesiviljelusloomade kasvatamine ja nende turustamises osalemine. Tema peamiseks tööülesandeks on kalade ja vähkide kasvatamiseks vajaliku kasvukeskkonna tagamine. Oma töös jälgib ja püüab ta saavutada kõrget professionaalset taset ning töö tootlikkust. Töötamine kalakasvatajana eeldab austavat suhtumist elusorganismidesse. Kalakasvataja mõistab vee kui elukeskkonna eripära ja kalandust kui majandusharu. Tunneb vesiviljelussaaduste tootmisprotsesse, kasutab tehnoloogilisi seadmeid ja vahendeid teadlikult ja vastutustundlikult ning tegutseb energia- ja keskkonnasäästlikult. Kalakasvataja töötab iseseisvalt, kohandudes vastavalt olukorrale. Kalakasvataja järgib etteantud tööjuhiseid ja tööohutusnõudeid.
A.2 Tööosad
A.2.1 Kalade kasvatamiseks sobiva ja liigiomase kasvukeskkonna hoidmine A.2.2 Kalade eri vanuserühmade söötmine A.2.3 Kalade liigiomane paljundamine A.2.4 Kalade tervisliku seisundi jälgimine, kõrvalekallete märkamine ja profülaktiline töötlemine spetsialisti juhendamisel A.2.5 Eluskala käitlemine ja kalade esmane töötlemine A.2.6 Tehnoloogiliste seadmete kasutamine ja korrashoid
Valitavad tööosad
A.2.7 Vähkide kasvatamine
A.3 Töö keskkond ja eripära
Kalakasvataja töö on otseselt seotud töökeskkonnaga, kus valitseb tavalisest kõrgem niiskuse tase ning õhu ja veetemperatuuride erinevus. Töö võib kasvatustehnoloogiast tulenevalt olla hooajaline. Vajadusel töötab kalakasvataja puhkepäevadel, riiklikel pühadel ja öisel ajal. Tööohutuse nõuetest tulenevalt on peamised riskid seotud erinevate mehhanismide ning kala käitlemis- ja töötlemisvahendite kasutamisega.
A.4 Töövahendid
Kalakasvataja töövahenditeks on kalapüügivahendid sh kahv, noot, elektripüügi seade jt, vee hapnikusisalduse, temperatuuri ja teiste füüsikalise-keemiliste näitajate jälgimisseadmed, kalapumbad, kalasorteerid, kaalud, loendurid, transpordivahendid (konteinerid), haudeaparaadid, laborivahendid (mikroskoop, kausid jne), kasvanduses kasutatav tarkvara, kala esmakäitlemiseks vajalikud riistad ja pakkevahendid.
A.5 Tööks vajalikud isikuomadused
Kalakasvataja töö eeldab hoolsust, täpsust ja korrektsust, ilmastiku, keskkonna- ja rutiinitaluvust, püsivust ning enesedistsipliini.

A.6 Kutsealane ettevalmistus
Tavaliselt töötavad kalakasvatajatena inimesed, kellel on vastava eriala kutseharidus ja/või töökohal omandatud kutseoskused.
A.7 Enamlevinud ametinimetused
Kalakasvataja, vesiviljeleja.
A.8 Reguleerimisvõime kutsealal tegutsemiseks
Tervisetõend toidu käitlemiseks vastavalt toiduseaduse § 28-le.

B-osa KOMPETENTSUSNÕUDED

B.1 Kutse struktuur
Kalakasvataja, tase 4 kutse taotlemisel on nõutav kompetentside B.2.1 – B.2.6 ja B.2.8 - B.2.11 (läbivad kompetentsid) tõendamine. Selle kutse taotlemisel on võimalus valida ja tõendada täiendav kompetents B.2.7.

B.2 Kompetentsid

KOHUSTUSLIKUD KOMPETENTSID

B.2.1 Kalade kasvukeskkonna hoidmine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1. Kontrollib ja dokumenteerib kalade elukeskkonna parameetreid vastavalt juhiste, kasutades vee testimise ja mõõtmise aparatuuri. 2. Reguleerib kalade elukeskkonda etteantud optimaalsetele näitudele, mõjutades veekäitlemisseadmete abil vee vooluhulka ja aeratsiooni vastavalt kala liigile, paigutustihedusele ja suurusele, kindlustades vajalikud tingimused (temperatuur, hapnikusisaldus, pH, lämmastikuühendid), lähtudes olukorrast ja aastaajast. 3. Puhastab kalade kasvatustahkud (bassein, võre jm), eemaldab nendest sõnniku, surnud kalad, söötmisest tekkinud jääkained ja muu ebavajaliku, oma tegevuses järgib jäätmekäitluse nõudeid ja tekkinud olukorda. Teadmised: 1) vee füüsikalised-keemilised omadused; 2) vee omaduste mõõtmise aparatuuri kasutamise põhimõtted; 3) jäätmete käitlemise põhimõtted; 4) veekäitlemisseadmete (veetaseme regulaatorid, pumbad, biofilter, mehaaniline filter) töö põhimõtted.	
B.2.2 Kalade söötmine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1. Arvutab sööda koguse, lähtudes söödatootja soovitusel ja vajadusest, jälgides veekeskonna seisundit ja kalade paigutustihedust. 2. Paigaldab, häälestab, jälgib ja hooldab söötureid vastavalt vajadusele ning tüübile. 3. Söödab kalu vastavalt juhistele ja söötmissuhtele. 4. Ladustab ja transpordib sööta, jälgib söötade säilivusaega ja kvaliteeti, tagab parimad hoiu ja säilitustingimused. 5. Teeb regulaarseid kontrollpüüke (loendab, kaalub ja määrab kalade keskmise kaalu ning koguse) sööda koguse määramiseks. Teadmised: 1) erinevate kalaliikide toitumise alused; 2) söödakoguse arvutamise ja söödaratsiooni koostamise alused; 3) söötade koostis (toitainete ja energia kasutamine, pigmendid, vitamiinid jne); 4) söötmissuhted.	

B.2.3 Kalade paljundamine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1. Valib spetsialisti juhendamisel sugukalad, arvestades vee temperatuuri, aastaaga ja etteantud juhiseid. 2. Võtab marja ja niisa ning viljastab marja, arvestades etteantud juhiseid. 3. Hooldab haudeaparaate vastavalt juhiste, seades vajadusel vee kvaliteeti ja läbivoolu. 4. Hautab ja koorutab vastsed ning õpetab need sööma, arvestades kalaliiki ja lähtudes vee temperatuurist ja teistest veenäitajatest. 5. Paigutab vastsed ja kalamaimud edasikasvatusrajatistesse vastavalt kalaliigi kasvatustehnoloogiale.	
Teadmised: 1) vee keemilised ja füüsikalised omadused; 2) kalade paljundamise meetodid, haudeaparaatide tööpõhimõtted.	
B.2.4 Kalade tervisliku seisundi jälgimine, kõrvalekallete märkamine ja ravi spetsialisti juhendamisel	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1. Jälgib kalade käitumist, eristab kõrvalekalded, fikseerib need ja teavitab juhti. 2. Püüab välja selgitada kõrvalekalde põhjused, vajadusel ja võimalusel muudab halvenenud veekeskkonda. 3. Abistab spetsialisti ruumide ja seadmete profülaktilisel töötlemisel, kalade ravimisel, järgides etteantud raviskeemi ja -võtteid.	
Teadmised: 1) kalade bioloogia; 2) enamlevinud kalahaigused ja bioturvalisus; 3) eri kalaliikide nõuded keskkonnale; 4) desinfektsiooniks ja vaktsineerimiseks kasutatavad ained ja vahendid ning tehnoloogiad.	
B.2.5 Eluskala käitlemine ja kalade esmane töötlemine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1. Püüab kala tiikidest, basseinidest, rennidest või muudest mahutitest, arvestades kalade liigispetsiifikat, nõudeid keskkonnale ja jälgides käitlemiseks sobivat temperatuuri ning vee hapnikusisaldust. 2. Jälgib kalade seisundit transportimise eel, ajal ja järel, kontrollides vee temperatuuri ning vee hapnikusisaldust ja ühtlustab kalade vettelaskmisel temperatuuri sõltuvalt kala liigist ja vanusest. 3. Sorteerib kalad suurusrühmade ja/või liikide lõikes, arvestades tegevuse eesmärki. 4. Loendab ja kaalub kalad suuruse ja vanusegruppide järgi, lähtudes juhistest. 5. Paigutab kalad ümber vastavalt tootmistehnoloogiale ja vajadusele. 6. Püüab kaubakala ja kontrollib toodangu kvaliteeti visuaalselt ja organoleptiliselt. 7. Esmatöötleb kalad vastavalt ettevõttes rakendatavale tehnoloogilisele skeemile.	
Teadmised: 1) kalade füsioloogia; 2) transportimise tehnoloogiad; 3) kalade püügi ja sorteerimise vahendid; 4) kalade loendamise ja arvestuse pidamise meetodid; 5) kalade kvaliteedinõuded; 6) esmatöötlemise põhimõtted ja viisid; 7) HACCP*; 8) toiduseadus.	
* HACCP (inglise keeles Hazard Analysis Critical Control Point) – Ohtude ohje läbi HACCP süsteemi (Ohtude analüüs ja kriitilised kontrollpunktid) kõigile toidu käitlevatele ettevõtjatele, et kindlaks teha iga etapp nende tegevuses, mis võib olla kriitiline toiduohutuse seisukohalt ning kindlustada, et adekvaatsed ohutust tagavad protseduurid on loodud, rakendatud, toimivad ja korrapäraselt ülevaadatud.	
B.2.6 Tehnoloogiliste seadmete kasutamine ja hooldamine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1. Hooldab kalakasvanduses kasutatavaid seadmeid ja töövahendeid vastavalt vajadusele ja juhistele. 2. Leiab seadmete ja inventari lihtsamad rikked, vajadusel remondib ja parandab neid vastavalt etteantud juhistele.	

3. Valmistab lihtsamad kalakasvatustes kasutatavad töövahendid nt kahvad, püünised, sumbad jne vastavalt etteantud juhisteile.

VALITAVAD KOMPETENTSID

Selle kutse taotlemisel on võimalus valida ja tõendada täiendav kompetents B.2.7.

B.2.7 Vähkide kasvatamine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1. Viib läbi jõevähkide paljundamise vastavalt kasvanduses kasutatavale tootmistehnoloogiale. 2. Valmistab tiigid ette vähkidega asustamiseks, selleks puhastab tiigid ja varjepaigad vastavalt juhistele. 3. Asustab tiigid vähkidega lähtudes paigutustihedusest ja kasvatamise eesmärgist. 4. Söödab vähke vastavalt juhistele ja hooldab vähitiike, kontrollib veekeskonna seisundit. 5. Püüab ja sorteerib vähid vastavalt eesmärgile ning korraldab vähkide müügieelse säilitamise. 6. Pakendab vähid turustamiseks vastavalt tellimusele. Teadmised: 1) jõevähi bioloogia ja kasvatatavad võõrliigid; 2) vähkide tootmistehnoloogia põhimõtted; 3) vähipüügi meetodid ja vahendid; 4) bioturvalisus (nt püüniste desinfektsioon).	

KUTSET LÄBIVAD KOMPETENTSID

B.2.8 Töökeskkonna, keskkonna-, ja tööohutuse tagamine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1. Tegutseb vastutustundlikult, arvestab protsesside ja tegevuste majanduslikku ning sotsiaalset mõju ning keskkonnoahtlikkust. 2. Kogu tööprotsessi jooksul peab kinni tähtaegadest, ajakavast ning tehnoloogilistest etappidest. 3. Suhtub vastutustundlikult ja säästlikult ümbritsevasse keskkonda. 4. Täidab ja järgib tööeeskirju, tööohutuse ja töötervishoiu nõudeid, hügieeni ja bioturvalisuse nõudeid (sh käte, riietuse, inventari, tiikide, basseini jne puhastamine ja desinfektsioon) ning kasutab vajalikke isikukaitsevahendeid, arvestades õigusaktidest tulenevaid nõudeid. 5. Kasutab tööülesannete täitmiseks vajalikke ressursse optimaalselt. 6. Kahjutustab töö käigus tekkiva prügi ja jäätmed kehtivate jäätmekäitlust reguleerivate õigusaktide kohaselt. 7. Tegutseb ja käitub kriisiolukorras (rajatiste purunemine, elektrikatkestus, seadme rike jms) adekvaatselt, võttes kasutusele abinõud olukorra lahendamiseks vastavalt juhistele ja eeskirjadele. Teadmised: 1) looduskaitseseadusest tulenevad nõuded; 2) loomakaitseseadusest tulenevad nõuded; 3) puhastus- ja desinfektsioonivahendid ning -meetodid; 4) inimeste esmaabi alused.	
B.2.9 Juhiste ja reeglite järgimine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1. Järgib oma töös kalanduse ja vesiviljeluse valdkonna õigusaktidest tulenevaid nõudeid. 2. Tegutseb süsteemselt, meetoodiliselt ja korrapäraselt ning järgib oma töös ettenähtud protseduure ja instruktsioone. 3. Saab aru põhjuse ja tagajärje seostest, otsuste tegemisel lähtub oma pädevustest ja vajalikust informatsioonist. Teadmised: 1) HACCP; 2) kalaturu korraldamise seadus;	

3) toiduseadus.	
B.2.10 Suhtlemine ja koostöö	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1. Töötab iseseisvalt ja meeskonnas, klientide ja kolleegidega. 2. Hoolib ja arvestab teistega, kuulab teisi, konsulteerib teistega. 3. Käitub tasakaalukalt ja eesmärgipäraselt erinevates situatsioonides, sh pingelistes olukordades. 4. Väljendab ennast selgelt, sisutihedalt ja korrektselt nii kõnes kui kirjas.	
B.2.11 Õppimine ja enesearendamine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1. Mõistab olulist uuest informatsioonist, tunnustab kaasaegseid arengusuundi ning kohaneb muutuvate oludega. 2. Õpib ja omandab uusi meetodeid ja võtteid, on algatusvõimeline. 3. Kasutab oma töös valdkonnaspetsiifilisi teadmisi ning jagab neid oma kolleegidega. 4. Õpib kogemusest, kriitikast ja tehtud vigadest, hindab, analüüsib ja korrigeerib ennast ning oma tegevusi. 5. Kasutab oma töös digioskusi algtasemel kasutaja tasemel (vt lisa 1 Digipädevuste enesehindamise skaala). 6. Kasutab oma töös eesti keelt tasemel, mis võimaldab tal ennast väljendada selgelt, sisutihedalt ja korrektselt nii kõnes kui kirjas.	
Hindamismeetod(id): Läbivaid kompetentse hinnatakse teiste kutsestandardis toodud kompetentside hindamise käigus.	

C-osa ÜLDTEAVE JA LISAD

C.1 Teave kutsestandardi koostamise ja kinnitamise kohta ning viide ametite klassifikaatorile	
1. Kutsestandardi tähis kutseregistris	11-27112020-2.1/3k
2. Kutsestandardi koostajad	Härmo Hiemäe, Varbla Kalakasvatuse OÜP Riina Kalda, Riina Kalda kalamajand Carpio Eduard Koitmaa, Maaeluministeerium Priit Lulla, OÜ AquaMyk Urmeti kalakasvandus Küllli Marrandi, Järvamaa KHK Tiina Matsulevitš, SA Innove Anton Mezenin, Järvamaa KHK Priit Päkk, Eesti Maaülikool Ann Riisenberg, Eesti Põllumeeste Keskliit Evelyn Saluste, Lapivara OÜ Rutikvere Kalakasvatus
3. Kutsestandardi kinnitaja	Toiduainetööstuse ja Põllumajanduse Kutsenõukogu
4. Kutsenõukogu otsuse number	17
5. Kutsenõukogu otsuse kuupäev	27.11.2020
6. Kutsestandard kehtib kuni	28.04.2025
7. Kutsestandardi versiooni number	3
8. Viide Ametite Klassifikaatorile (ISCO 08)	6221 Vesiviljeluse oskustöölised
9. Viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (EQF)	4
C.2 Kutsenimetus võõrkeeles	
Inglise keeles	Fish farmer, level 4
Soome keeles	Kalanviljelijä
Vene keeles	Рыбовод
C.3 Lisad	
Lisa 1 Digipädevuste enesehindamise skaala	